

‘Het Westen zal de geschiedenis niet meer domineren’

Oud-diplomaat Kishore Mahbubani confronteert het Westen met de ‘nieuwe tijd’ die volgens hem is aangebroken. Europa en Amerika moeten zich instellen op de opkomende machten in Azië. Het gehamer op mensenrechten en democratie moet afgelopen zijn. ‘Als China over vijftig jaar een democratie is, is dat supersnel.’

Marika Stellinga Foto's Marco Bakker

Kishore Mahbubani kan er niet bij: hoe bestaat het dat er westerlingen zijn die denken dat door de mondialisering van de wereldhandel arme mensen in ontwikkelingslanden worden uitgebuit? ‘Het tegendeel is waar. Die handel heeft vierhonderd miljoen Chinezen opgetild uit armoede. Dat zijn evenveel mensen als er in Europa wonen! China was eeuwenlang een arm land totdat Deng Xiaoping in 1978 China openstelde voor handel. Toen leefden zeshonderd miljoen Chinezen op minder dan 1 dollar per dag, nu tweehonderd miljoen. China en India, de twee dichtstbevolkte landen ter wereld, verminderen de armoede onder hun bevolking razendsnel. Door mee te doen aan de mondialisering. Hoe kunnen jullie dan nog denken dat mondialisering armen uitbuit?’

‘De fabrieken van Nike zijn voor westerlingen het toonbeeld van verschrikking: werken aan de lopende band, oh wat erg. Maar voorheen werkten die jonge, Chinese meisjes de hele dag op het land, zonder airconditioning en voor een fractie van het geld dat ze van Nike krijgen. In China zie je nooit een demonstratie tegen de mondialisering: Chinezen hebben het nog nooit zo goed gehad.’

Voor Mahbubani (60), voormalig diplomaat voor de Aziatische stadstaat Singapore en nu hoogleraar en schrijver van het boek *De eeuw van Azië* (Nieuw Amsterdam Uitgevers), zijn Europeanen zo verblind door ideologieën dat ze de feiten niet zien.

‘Een Belgische hulporganisatie ontdekte in een fabriek in Bangladesh kinderarbeid.’

Westen heeft moeite met de opkomst van Azië

Mahbubani steekt zijn vinger op als een detective en roept luid: ‘Aha! Aha! Dachten we het niet, kinderarbeid!’ De fabriek werd gesloten en de organisatie keerde na een jaar terug om te kijken wat er van de kinderen was terechtgekomen. ‘Raad eens. Ze waren in de prostitutie beland. Van kinderarbeiders in een fabriek waren ze kinderprostituees geworden. Als jullie westerlingen komen helpen, denk dan alstublieft eens na over de gevolgen van jullie goede werken. Bedenk eerst eens wat de alternatieven zijn voor zulke kinderen.’

Het Westen kent volgens Mahbubani alleen zijn eigen verhaal. ‘Het praat met zich-

zelf over de rest van de wereld.’ Luister eens naar de verhalen uit de rest van de wereld, zegt hij. Dan ontdek je van alles. Bijvoorbeeld dat ontwikkelingshulp niet werkt, handel wel. ‘Van elke dollar aan hulp belandt hoogstens 10 tot 20 dollarcent in het beoogde land. De rest gaat op aan administratie en salarissen van consultants. Als het Westen zijn grenzen echt zou openzetten voor producten uit ontwikkelingslanden, dan zou dat die landen veel meer geld opleveren dan de bedragen die ze nu aan hulp krijgen, volgens sommige berekeningen zelfs veertien keer zoveel.’

‘Neem het Europese landbouwbeleid: jullie subsidiëren jullie boeren en houden zo goedkope Afrikaanse waar buiten de deur. Dat brengt Afrika enorme schade toe. Het is ook niet in jullie eigen belang. Als Afrika zijn producten niet naar Europa kan exporteren, dan exporteert het zijn mensen naar Europa. Zij proberen de armoede te ontvluchten die jullie in stand houden.’

‘Geloof me, de meeste Afrikanen blijven liever in Afrika als ze daar een behoorlijk bestaan kunnen opbouwen. Jullie willen die immigranten niet en toch gaan jullie maar door met het subsidiëren van die paar boeren. Volkomen irrationeel.’

Mahbubani beschrijft in zijn boek hoe moeilijk het Westen het heeft met de opkomst van Azië. ‘Het Westen heeft tweehonderd jaar lang de wereld gedomineerd. Nu komt door de groei van landen als China en India aan die dominantie een eind. Let wel, ik zeg niet dat het Westen ten onder gaat. Amerika en Europa zullen nog zeer lang de sterkste

Kishore Mahbubani: ‘In China zie je nooit een demonstratie tegen de mondialisering: Chinezen hebben het nog nooit zo goed gehad’

beschavingen ter wereld blijven, maar het Westen zal de geschiedenis niet meer domineren. Dat staat voor mij vast.

‘De grote vraag is of het Westen de macht vreedzaam wil delen. Het is absurd dat nog steeds de regel geldt dat een Europeaan het Internationaal Monetair Fonds moet leiden en een Amerikaan de Wereldbank.’ Deze twee organisaties zijn opgericht door de Verenigde Naties en hebben 185 landen als lid. ‘Liefst 3,5 miljard Aziaten komen niet in aanmerking voor deze banen, ook al groeien de Aziatische economieën het snelst, ook al hebben ze de grootste voorraden aan buiten-

landse valuta, en ook al herbergen ze het grootste potentieel aan economische promotie.’

Privégesprekken

Hij heeft het boek geschreven om Europeanen en Amerikanen te laten begrijpen hoe de rest van de wereld denkt, hoe Aziaten en Arabische moslims denken bijvoorbeeld. ‘Ik ben er zeker van dat ik weet hoe de 1,2 miljard Chinezen denken, hoe de miljard Indiërs denken, hoe de 1,2 miljard moslims in de wereld denken. Ik ken hun privégesprekken.’

De eeuw van Azië kreeg kritiek, omdat

Mahbubani overdreven hamert op het goede van Azië en op het slechte van het Westen. Zo voert China volgens Mahbubani een beter en vreedzamer buitenlands beleid dan de Europese Unie. Een nogal boude uitspraak, gezien de harde lijn van Peking in Tibet en de steun die China geeft aan gewelddadige regimes in onder meer Soedan en Birma. ‘Ik wil de balans herstellen. Alle boeken over Azië zijn westerse. Ik moest wel scherp zijn, want ik wil jullie uit je *comfort zone* halen. Jullie moeten beseffen dat jullie een nieuw tijdperk van de geschiedenis ingaan.’

Het boek is, zoals Mahbubani zegt, ‘pijn-

lijk om te lezen' voor Amerikanen en vooral voor Europeanen. 'Ik schrijf dingen in mijn boek die ik normaal gezien nooit in iemands gezicht zou zeggen.' Zoals: Europeanen hebben een diepe minachting voor andere culturen. Aan zijn diplomatenjaren heeft Mahubani weinig waardering voor Europeanen overgehouden. 'Europeanen praten neerbuiwend tegen mensen uit andere culturen. Jullie voelen je superieur en kunnen niet luisteren. Daarvoor zijn jullie te veel met jezelf bezig! Europese leiders kibbelen met elkaar over Europese zaken. Ze hebben geen oog voor het buitenland. Ik heb een erg onaardige vergelijking. Europeanen gedragen zich als de passagiers die op het dek van de *Titanic* discussieerden over hoe de stoelen te herschikken, terwijl de boot aan het zinken was. Besteed jullie tijd aan het bedenken van een langetermijnstrategie ten opzichte van de islamitische wereld, China, Afrika en Azië.'

Mahubani ervaart Europa als een gesloten samenleving. Amerika daarentegen is open. 'De grote kracht van de Amerikaanse samenleving is dat die openstaat voor andere zienswijzen en culturen. Als ik er rondreis, voel ik geen weerstand. In Amerika kan Indra Nooyi, een uit India geïmmigreerde vrouw, de baas worden van frisdrankfabrikant PepsiCo. Of kan Vikram Pandit, eveneens een immigrant uit India, de baas worden van Citigroup, een van de grootste banken ter wereld. In Amerika kan Barack Hussein Obama president worden. De verkiezing van Obama doet de helft van het anti-amerikanisme in de wereld verdwijnen, dat weet ik zeker. Ik kan me niet voorstellen dat een zwarte man zou worden verkozen tot hoofd van welk land in Europa dan ook.'

Militaire capaciteit

Mahubani maakt wel de kanttekening dat zijn boek in Europa met belangstelling is ontvangen, terwijl de Verenigde Staten het boek grotendeels negeren.

Europa onderhoudt weinig diepgaande relaties met andere landen dan Amerika, stelt Mahubani. In plaats van een brug te vormen tussen de Verenigde Staten en bijvoorbeeld de islamitische wereld of Rusland, kiest Europa zonder omzien de kant van Amerika. 'Amerikanen wonen niet naast Rusland of de Arabisch-islamitische landen, Europeanen wel. En toch steunen jullie zonder na te denken 90 procent van het buitenlands beleid van Amerika. Ik begrijp wel waarom Europa dat doet. Door zelf geen serieuze militaire capaciteit op te bouwen, heeft Europa zijn veiligheid overgedragen aan Amerika. Dus voelt

Europa zich verplicht Amerika te volgen in het buitenlands beleid. Maar omdat Noord-Afrika vlak bij Europa ligt, voelen jullie de verhitte woede van moslims in het gezicht. Het is niet in het belang van Europa om de woede in de islamitische wereld over het conflict tussen Israël en de Palestijnen te laten groeien.

'Of Europeanen niet juist diplomatieker zijn dan de Amerikanen? Laat ik het zo zeggen: jullie vormen de franje aan de politiek van de Verenigde Staten. Voor de rest van de wereld zijn Europa en Amerika één geheel.'

'Van de drie machtscentra in de wereld, Europa, Noord-Amerika en Azië, zijn de banden tussen Europa en Amerika en tussen Azië en Amerika goed. De *missing link* is die tussen Europa en Azië. Amerika probeert Azië wel blijvend voor zich in te nemen, bijvoorbeeld door Aziaten aan Amerikaanse

'Door Obama's verkiezing verdwijnt de helft van het anti-amerikanisme'

universiteiten te laten studeren. Dat creëert sterke banden over de Stille Oceaan.'

Het is de kern van Mahubani's boodschap aan het Westen: laat ontwikkelingslanden proeven van de westerse vooruitgang en ze kiezen vanzelf ook voor de moderniteit, voor economische openheid. Die economische vrijheid zal leiden tot democratie, ook in China, en zal een middenklasse creëren die hecht aan vrede en een stabiele wereldorde. Democratie, mensenrechten, minder terrorisme, dat kan het Westen allemaal bereiken door Aziatische en Arabisch-islamitische landen te verleiden tot vrijhandel, door zelf open te zijn. Niet door voortdurend te hameren op mensenrechten of door landen als Iran buiten te sluiten.

'De les van de afgelopen decennia is dat het aanknopen van relaties met ontwikkelingslanden die landen ingrijpend verandert. Kijk naar de ongelooflijke transformatie van China. De vooruitgang die gewone Chinezen in de afgelopen dertig jaar ervaren, is vele malen groter dan in de afgelopen driehonderd jaar. China was een gesloten samenleving. Nu krijgen gewone Chinezen steeds meer

vrijheid. Dat kan ook met andere gesloten landen, zoals Iran, Noord-Korea, Birma. Maar dan moet het Westen wel met ze blijven praten.

'De mars naar moderniteit die begon in Japan, en via Thailand, Indonesië, de Filipijnen en Zuid-Korea, China en India bereikte, betreedt nu de islamitische wereld. In het verleden vreesden veel islamitische landen dat modernisering verwestering betekende. Omdat ze verwestering afwezen, moesten ze wel de moderne tijd afwijzen. Maar Azië laat zien moderne samenlevingen te kunnen creëren met wasmachines, auto's, huizen die zijn aangesloten op riolering en water, zonder hun ziel te verliezen. Integendeel, Azië beleeft een wedergeboorte van eigen, ingeslapen culturen.

'Dat is een opluchting, hoor, voor Arabische moslims: ik kan een goede moslim zijn én de moderne tijd omarmen. Ze komen in Azië kijken hoe wij het doen. Door zich aan te sluiten bij de modernisering kunnen stabiele, vreedzame, welvarende samenlevingen met een sterke middenklasse ontstaan. Zulke samenlevingen zijn de beste vorm van veiligheid voor het Westen. Die nieuwe middenklasse zal terrorisme effectiever bestrijden dan jullie als buitenstaanders ooit kunnen. Hun eigen toekomst staat op het spel. Dus moedig de modernisering en opkomst van Azië aan. Verzet je niet. Laat duizenden Iraniërs studeren in Europa en Amerika.'

Het Westen doet het omgekeerde. Het slaat volgens Mahubani landen die willen moderniseren geregeld in het gezicht. 'Mohammed Khatami, de voormalig leider van Iran, wilde met de Verenigde Staten praten, maar die wezen hem af. Die klap in zijn gezicht was de kiem voor het huidige radicale regime. Het domste wat je kunt doen, is Iran isoleren door het sancties op te leggen. Dat moedigt de agressieve krachten in Iran juist aan en hindert de modernisering.'

Is het Westen niet afgestraft voor zijn openheid door de aanslagen van 11 september 2001 in New York en Washington? 'Ik begrijp wel waarom er diepe angst is. Ik was in Manhattan toen het gebeurde. Ik was ambassadeur bij de Verenigde Naties en zag de ongelooflijke schok die de aanslagen teweegbrachten bij het Amerikaanse volk. Maar als jullie over die angst heenkomen, kunnen jullie een betere wereld creëren. Echt waar.'

Dat Iran de mensenrechten schendt, is geen reden om Iran buiten te sluiten, vindt Mahubani, die begint te fluisteren alsof hij een geheim vertelt. 'Veel meer mensen zijn in de jaren zestig in China overleden tijdens de Culturele Revolutie dan dat er nu overlij-

den in Iran. Toch omarmde president Richard Nixon in 1972 China met de tekst: "We hebben verschillen, maar laten we met elkaar praten." Als het jullie uitkomt, omarmen jullie landen die mensenrechten schenden. Waarom Iran niet?"

Het Westen moet ook maar eens ophouden met het hameren op het gebrek aan democratie en de schending van mensenrechten in China. 'Die demonstraties bij het doorgaan van het olympische vuur maakten Chinezen ontzettend boos. China reikte een hand naar de wereld en jullie slaan het in het gezicht. China boekt ongelooflijke vooruitgang en is op de goede weg door bijvoorbeeld een rechtssysteem op te zetten. Dat zouden jullie moeten aanmoedigen, maar het enige wat jullie roepen, is: China is geen democratie, China kent geen mensenrechten. We hebben genoeg van die beleurende toon.'

'Uiteindelijk worden alle samenlevingen democratieën, dat geloof ik. Zelfs China. Wat openstaat, is de route ernaartoe. Wees geduldig. De Verenigde Staten hebben tweehonderd jaar nodig gehad om een volwaardige democratie te vestigen. Nadat Amerika in 1776 in de Onafhankelijkheidsverklaring de gelijkheid van alle mannen had afgekondigd, deed het land er 100 jaar over om de slavernij af te schaffen, 150 jaar om vrouwen stemrecht te geven en 200 jaar om zwarten stemrecht te geven. Het kostte de meest succesvolle democratie ter wereld 200 jaar!

'China is een land met tweeduizend jaar geschiedenis. Als China vijftig jaar doet over het invoeren van democratie, dan is China supersnel. Zie dat de trend positief is.'

Moet iedereen dan maar zwijgen over mensenrechten, over homo's die ter dood worden veroordeeld in Iran, over stenigingen van verkrachte vrouwen in streng islamitische landen? Mahbubani zelf is bijzonder kritisch over de Amerikaanse gevangenis voor terroristen, Guantánamo Bay op Cuba. Evenzo heeft hij geen goed woord over voor de Belgische en Nederlandse troepen die in Rwanda en Srebrenica wegkeken, terwijl de bevolking massaal werd afgeslacht. 'Elkaar hard kritiseren is prachtig, maar jullie vergeten dat het Westen en landen als China zich niet op hetzelfde niveau van ontwikkeling bevinden. Het Westen staat op de top van de berg. De huidige generaties die daar staan,

hebben de berg niet zelf beklommen, dat hebben hun voorvaders gedaan. Allerlei volkeren zwoegen nu onder aan die berg om hem ook te beklimmen. En wat doen jullie? Jullie gooien stenen naar ze. Kritiek op mensenrechten en democratie zijn jullie stenen.'

'De industriële revolutie, die in de negentiende eeuw plaatshad in West-Europa, bracht in één mensenleven een verbetering teweeg van 50 procent van de levensstandaard. In Azië en China heeft in een mensenleven nu een verbetering plaats van 10.000 procent! Deze mensen klimmen veel sneller de berg op dan wie van jullie voorvaders dan ook. *Give them a break. Laat ze met rust.*'

Het Westen gebruikt mensenrechten bovendien als politiek wapen. 'Jullie hameren

lie mensenrechten gebruiken, staat me niet aan.'

Het Westen heeft de woede van terroristische moslims grotendeels over zichzelf afgeroepen, vindt Mahbubani. Zo steunde de Amerikaanse inlichtingendienst CIA lange tijd de streng islamitische geestelijken die nu in veel Arabische landen heersen. 'Liefst 99 procent van de moslims wil geen terrorisme. Zorg dat die gewone moslims aan jullie kant komen. Nu maken jullie ze boos door onevenredig de kant van Israël te kiezen in het Palestijnse conflict. Of door de oorlog in Irak. Moslims zien dat het Westen niet geeft om de levens van moslims. Kijk naar Srebrenica.'

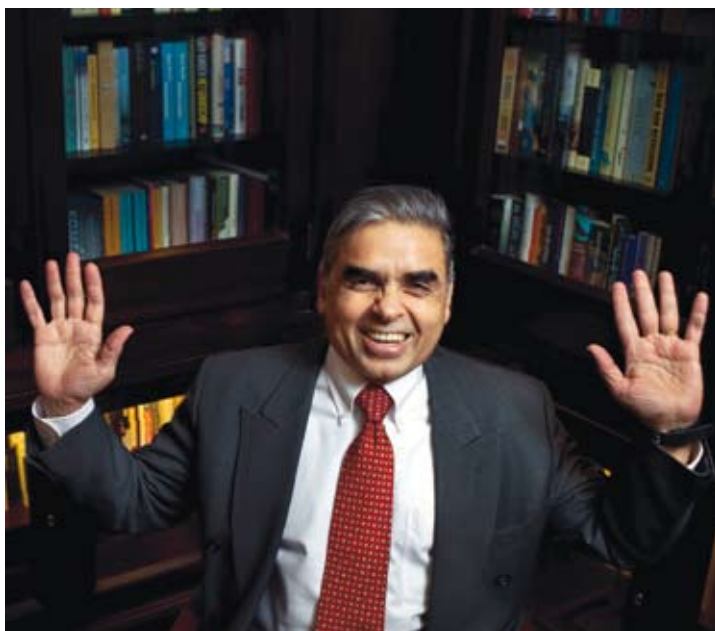
'De islam is geen intolerant geloof. Mijn moeder vluchtte als hindoe uit Pakistan voor de moslims. Het compartiment van de trein waar ze inzat, werd per ongeluk ontkoppeld, midden in de woestijn. Daar heeft ze een bange nacht doorgemaakt met andere hindoe-vrouwen. Als moslims de vrouwen hadden gevonden, dan hadden ze hen verkracht en vermoord. Toen mijn moeder aankwam in Singapore, was ze als de dood. Maar we leefden vervolgens twintig jaar tussen moslims. Hun huizen waren onze huizen. Moslims zijn open en tolerant, maar ze voelen zich vernederd door het Westen. Het feit dat jullie je eigen moslims niet voor je kunnen winnen, dat Europese moslims aanslagen plannen, laat zien hoe fout jullie beleid is. Jullie propageren overal democratie, maar niet in de islamitische wereld. Daar steunen jullie feodale regimes zoals in Saoedi-Arabië.'

Macht

Legt Mahbubani niet te veel verantwoordelijkheid bij het Westen? 'Het klopt dat ontwikkelingslanden zichzelf moeten verheffen. Ze kunnen het Westen niet de schuld blijven geven.

Maar jullie hebben alle macht! Jullie kunnen landen maken of breken.'

Europa heeft geen reden om zich bedreigd te voelen, zegt Mahbubani. 'Aziaten willen het Westen niet domineren, maar na doen. China en India willen geen nieuwe wereldorde, ze willen meedoen in het management ervan.' Ze willen leren van het Westen. 'Een van de grootste verdiensten van de Europese Unie is dat er niet alleen geen oorlog is tussen twee lidstaten, er is geen enkel vooruitzicht op oorlog. De kans dat Duitsland en Frankrijk een oorlog aangaan, is nul. Dat is wonderbaarlijk. Daar kunnen Aziaten veel van leren.'

Kishore Mahbubani

Geboren in 1948 in Singapore. Mahbubani studeerde filosofie in Singapore en Canada. Van 1971 tot 2004 werkte hij als diplomaat. Standplaatsen waren Cambodja, Maleisië, Washington en New York. In New York was hij ambassadeur voor Singapore bij de Verenigde Naties. Nu is hij decaan van de Lee Kwam Yew School of Public Policy. Hij schreef eerder essays, zoals *Kunnen Aziaten denken?* In 2008 verscheen zijn boek *De eeuw van Azië* (Uitgeverij Nieuw Amsterdam). Mahbubani hield in 2008 diverse lezingen in Nederland.

alleen op de schending van mensenrechten als er voor jullie geen economische kosten aan verbonden zijn. En jullie gebruiken mensenrechten alleen tegen zwakke landen. Als jullie willen bewijzen dat het gehamer op mensenrechten een morele overtuiging is en geen politiek wapen, dan moeten jullie ook protesteren tegen de schending van mensenrechten door Amerika in Guantánamo Bay. Dan moeten jullie niet alleen de Aziatische ministaat Birma veroordelen, want dat is makkelijk. Niemand handelt met Birma. Laat ik duidelijk zijn: ik geloof in mensenrechten. Ik wil niet worden gemarteld of gepakt. Maar de manier waarop jul-